

Het onbenutte potentieel van vignetexperimenten

dr. **Noor de Boer**
Gedragsdeskundige
Ministerie van Justitie & Veiligheid
n.de.boer@minjenv.nl

dr. **Nadine Raaphorst**
Universitair Docent
Universiteit Leiden
n.j.raaphorst@fgga.leidenuniv.nl

Krijg antwoord op de vraag:
Passen vignetexperimenten bij
mijn organisatie?

Na vandaag weet je:

1. Wat een vignetexperiment is
2. Wat je wel en niet kan met een vignetexperiment
3. Of vignetexperimenten bij jouw organisatie past

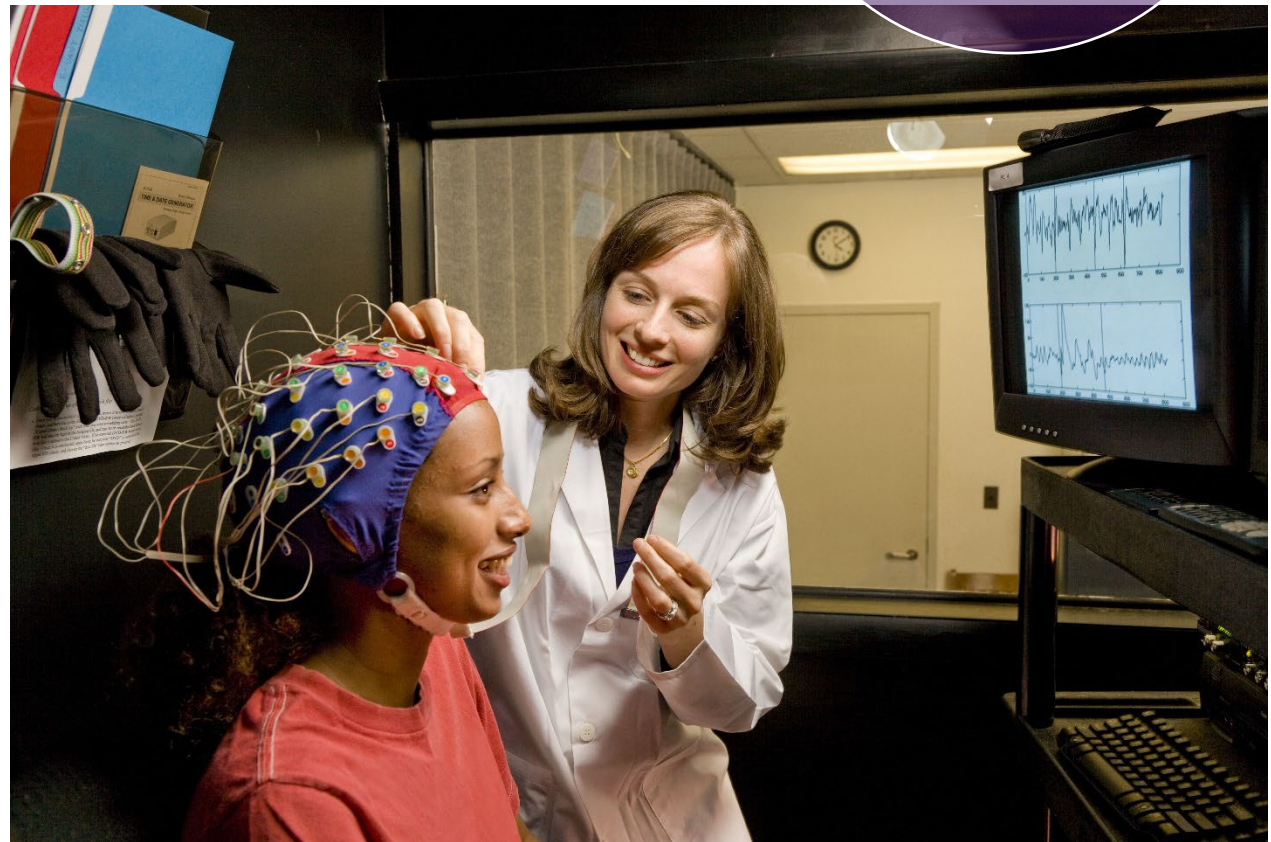

Wat
is een
vignetexperiment

Het experiment

- > Wetenschappelijke methode
- > Waarbij je een effect van X vaststelt op Y
- > Synoniem voor veldexperiment (RCTs)
- > Vaak toegepast om gedrag van individuen te onderzoeken
- > De “gouden standaard” voor *evidence-based* beleid maken

Causaliteit

- > Je kunt **causaliteit** vaststellen
- > Veroorzaakt X écht een verandering in Y
  - Bijvoorbeeld: *meer of minder*
- > Veel methoden stellen alleen correlatie(s) vast: Hangt A samen met B

Correlation is *not* causation

Het geheime ingrediënt: randomisatie

Maar: veldexperimenten zijn vaak onmogelijk

De doelgroep staat (te) ver af van jou

- Bijvoorbeeld: de uitvoering heeft contact met de doelgroep, jij niet

Maar: veldexperimenten zijn vaak onmogelijk

De doelgroep staat (te) ver af van jou

- Bijvoorbeeld: de uitvoering heeft contact met de doelgroep, jij niet

Jij kunt geen beleidsopties testen, je zit in de verkennende fase

- Bijvoorbeeld: je kunt niet – gerandomiseerd – sommige mensen wel en andere *geen* subsidieregeling geven. Maar: je wil *wel* weten of een subsidie zou werken om gedrag te veranderen

Maar: veldexperimenten zijn vaak onmogelijk

De doelgroep staat (te) ver af van jou

- Bijvoorbeeld: de uitvoering heeft contact met de doelgroep, jij niet

Jij kunt geen beleidsopties testen, je zit in de verkennende fase

- Bijvoorbeeld: je kunt niet – gerandomiseerd – sommige mensen wel en andere *geen* subsidieregeling geven. Maar: je wil *wel* weten of een subsidie zou werken om gedrag te veranderen

Je hebt simpelweg de tijd niet, je moet op korte termijn adviseren

Maar: veldexperimenten zijn vaak onmogelijk

De doelgroep staat (te) ver af van jou

- Bijvoorbeeld: de uitvoering heeft contact met de doelgroep, jij niet

Jij kunt geen beleidsopties testen, je zit in de verkennende fase

- Bijvoorbeeld: je kunt niet – gerandomiseerd – sommige mensen wel en andere *geen* subsidieregeling geven. Maar: je wil *wel* weten of een subsidie zou werken om gedrag te veranderen

Je hebt simpelweg de tijd niet, je moet op korte termijn adviseren

Je vraag gaat niet over gedrag van de burger, maar over diegene die het beleid/de wetgeving moet gaan uitvoeren

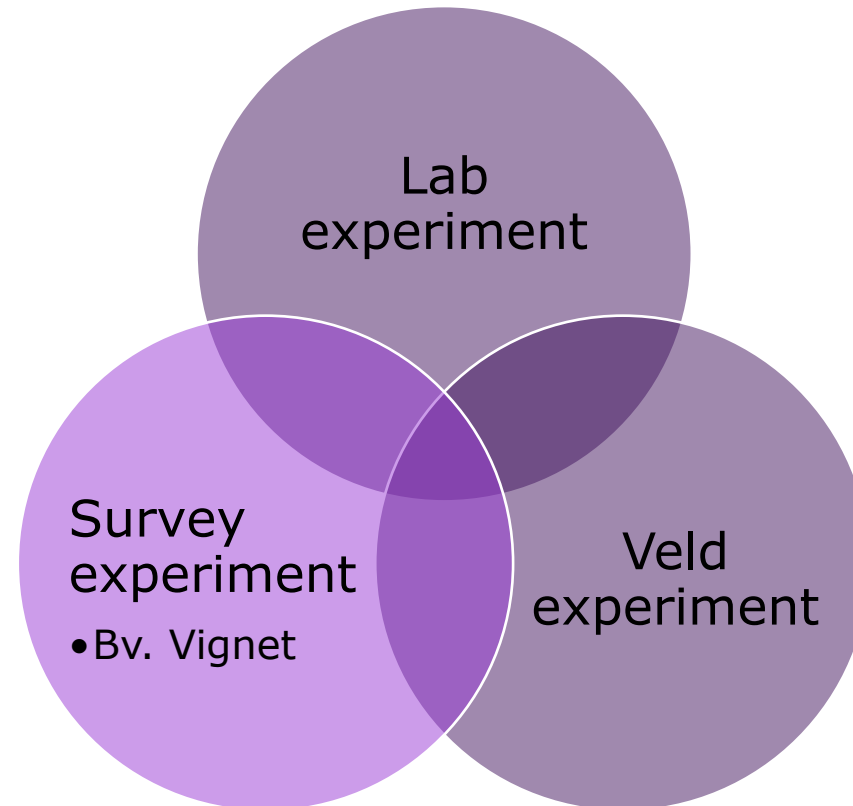

Sta op als het antwoord op de volgende vraag **JA** is:

Zijn er bezwaren om in jouw organisatie oorzaak-gevolg relaties door middel van **veldexperimenten** te onderzoeken?

Er zijn meerdere vormen experimenten

Vignetexperimenten

- › Eén vorm van een survey experiment
- › Je legt meerdere groepen mensen een 'vignet' voor
- › Vignetten zijn korte illustraties over fictieve gebeurtenissen, personen of 'dingen' (zoals CV's)
- › Deze vignetten variëren op een aantal vooraf vastgestelde kenmerken (je X)
- › Daarna vult iedereen vragen in over jouw uitkomst (je Y)
- › De antwoorden op deze vragen vergelijk je

Wat

kan je *wel* en *niet*
met een
vignetexperiment

Voor- en nadelen van vignetexperimenten

WAT KAN JE WEL

- > Beleidsopties en mogelijkheden verkennen
- > Snel experimenteren
- > Veel factoren (je *X*-en) onderzoeken mits voldoende deelnemers

Voor- en nadelen van vignetexperimenten

WAT KAN JE WEL

- > Beleidsopties en mogelijkheden verkennen
- > Snel experimenteren
- > Veel factoren (je X-en) onderzoeken mits voldoende deelnemers

WAT KAN JE BEPERKTER/NIET

- > Echt gedrag meten
- > Generaliseren

Voorbeeld

Onderstaand boekenonderzoek is een steekproefpost. De ondernemer heeft geen adviseur. Lees de omschrijving en beantwoord de stellingen voor de betreffende post.

U krijgt de opdracht om een boekenonderzoek in te stellen bij een ondernemer met een kledingwinkel. Het gaat om een eenmanszaak, gesitueerd in de straat die u ziet op de foto. Uit uw voorbereiding zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen. De betreffende ondernemer praat om uw vragen heen tijdens het inleidend gesprek. Tijdens het boekenonderzoek merkt u dat er nauwelijks een administratie is bijgehouden. U heeft de indruk dat de ondernemer laag is opgeleid.

	1	2	3	4	5	6	7
	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Enigszins mee oneens	Niet mee oneens / niet mee eens	Enigszins mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Het lijkt hier goed te zitten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik denk dat de ondernemer te vertrouwen is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou kritischer naar deze ondernemer kijken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Wat is de invloed van statuskenmerken van ondernemers op de beoordeling van signalen door belastingambtenaren?

Variatie op:

- Sociaaleconomische klasse
- Opleidingsniveau
- Kwaliteit boekhouding
- Kwaliteit interactie

Raaphorst, N., Groeneveld, S., & Van de Walle, S. (2018). Do tax officials use double standards in evaluating citizen-clients? A policy-capturing study among Dutch frontline tax officials. *Public Administration*, 96(1), 134-153.

Voorbeeld

Factoren	Niveaus	
Sociaaleconomische klasse	2	laag / hoog
Opleidingsniveau	2	laag / hoog
Kwaliteit van boekhouding	3	laag / medium / hoog
Kwaliteit van interactie	3	laag / medium / hoog

- › Totaal van 36 (2x2x3x3) verschillende vignetten.
- › Alle vignetten getest in interview-setting met doelgroep.
  - Verbeteren van vignetten en operationalisering van cues.
  - Doel: optimale balans tussen realisme en haalbaarheid.

Stappen voor een vignetexperiment

1. Stel je X en Y vast (je vraag) incl. doelgroep
2. Breng het aantal niveaus van X dat je varieert in kaart
3. Formuleer vragen voor je Y
4. Maak je vignet (liefst met de doelgroep)

Wat zijn jullie vragen?

Opdracht 1

Doel: vaststellen of een experiment past bij jouw werk

Bespreek a.d.h.v. onderstaande zin:

In mijn werk, wil ik weten of [*vul factor in*] zorgt voor minder/meer* [*vul uitkomst in*] van [*vul doelgroep zo specifiek mogelijk in*]

*streep door wat niet van toepassing is

Opdracht 2

Doel: oefenen met formuleren van vignet

- > In mijn werk, wil ik weten of [*vul factor in*] zorgt voor minder/meer* [*vul uitkomst in*] van [*vul doelgroep zo specifiek mogelijk in*]

- > Bespreek:
  1. Definieer je factor
  2. Bepaal het aantal niveaus van je factor
  3. Bespreek hoeveel vignetten je nodig hebt voor je experiment

Bedankt voor jullie aandacht

dr. **Noor de Boer**
Gedragsdeskundige
Ministerie van Justitie & Veiligheid
n.de.boer@minjenv.nl

dr. **Nadine Raaphorst**
Universitair Docent
Universiteit Leiden
n.j.raaphorst@fgga.leidenuniv.nl

Nog vragen? Mail ons gerust